

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ,
ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ**

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ
ҲУЗУРИДАГИ “ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИЛМИЙ АСОСЛАРИ ВА
МУАММОЛАРИ” ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ МАРКАЗИ**

НОРМУРЗАЕВ УМИД ХОЛМУРЗАЕВИЧ

**СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИНИНГ
САМАРАДОРЛИГИ: НАЗАРИЯ,
МЕТОДОЛОГИЯ ВА АМАЛИЁТ**

МОНОГРАФИЯ

Тошкент – 2023 йил

и.ф.д. У.Х.Нормурзаев. Солиқ имтиёзларининг самарадорлиги: назария, методология ва амалиёт. Монография. Т.: «IQTISODIYOT»- 2023. 242 бет.

УДК: 336.2

КБК: 65.261.4

и.ф.д., профессор Калонов Мухиддин Бахриддинович умумий тахрири остида чоп этилган.

Такризчилар:

С.К.Худойкулов

Ёшлар масалалари ва маънавий-маърифий ишлар бўйича биринчи проректори, и.ф.д, профессор

А.М. Кодиров

“Ишлаб чиқариш кучларини рационал жойлаштириш ва ҳудудларни комплекс ривожлантириш” сектор мудири, и.ф.д., профессор.

Мамлакатимизда солиқ тизимини такомиллаштириш ҳамда соддалаштириш бўйича тизимли ишлар амалга оширилди. Шунга кўра, иқтисодиётда солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар йиғилувчанлигининг зарур даражасини таъминлаш, солиқ соҳасида имтиёзлар беришнинг мезон ва механизмларини такомиллаштириш, имтиёз ва преференциялар берилиши натижасида номутаносибликлар пайдо бўлиши, рақобат мухитининг ўзгариши амалга ошириб келинмоқда.

Дунё амалиётида иқтисодиётидаги глобаллашув жараёнида солиқ имтиёзларини бошқариш механизми уларнинг самарадорлигини доимий мониторинг қилишни, тақдим этиш ва бекор қилиш шартларини киритиш ҳамда ўзгартириш тўғрисидаги қарорларни услубий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни, бюджетда солиқ тушумларини доимий равишда келиб тушишини таъминлаш нуктаи назаридан аниқ механизмларидан фойдаланиш имкониятларини ҳам яратади.

Мазкур монографиядан барча иқтисодий йўналиш ва мутахассисликларда таълим олаётган талабалар ҳамда магистрантлар, солиқ тизимида фаолият юритаётган солиқ хизмати органларига ҳамда шу йўналишда илмий изланишлар олиб бораётган тадқиқотчилар қўлланма сифатида фойдаланиши мумкин.

Монография Тошкент давлат иқтисодиёт университети ҳузуридаги “Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг илмий асослари ва муаммолари” илмий тадқиқот маркази Илмий кенгашининг 2022 йил 19 декабрдаги 11/5-сон қарори билан чоп этишга тавсия қилинган.

МУНДАРИЖА

КИРИШ	4
I БОБ СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИНИНГ ИҚТИСОДИЙ МОҲИЯТИ ҲАМДА НАЗАРИЙ-МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ ВА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ	6
1.1-§. Солиқ имтиёзларининг юзага келиш эволюцияси ва унинг иқтисодий моҳияти.....	6
1.2-§. Иқтисодиётни тартибга солишда солиқ имтиёзларидан фойдаланиш самарадорлигини баҳолашда хориж тажрибаси.....	21
1.3-§. Ўзбекистон Республикасида солиқ имтиёзларининг ҳуқуқий базасини такомиллаштириш масалалари.....	37
II БОБ СОЛИҚ ТУРЛАРИ БЎЙИЧА СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИДАН Фойдаланишни тартибга солиш муаммолари	66
2.1-§. Фойда, мол-мулк ва ер солиқлари бўйича имтиёзларни самарадорлиги тахлили механизми ва ўзгариш тенденциялари.....	66
2.2-§. Рақобатбардош ишлаб чиқаришни рағбатлантириш тизимини шакллантиришда қўшилган қиймат солиғи бўйича имтиёзларни тартибга солиш.....	91
2.3-§. Эркин иқтисодий зоналарда фаолият кўрсатаётган хўжалик юритувчи субъектларига солиқ имтиёзлари беришнинг хусусиятлари.....	101
III БОБ СОЛИҚЛАР Тўлаш ҳамда ортиқча тўловларни БАРТАРАФ ЭТИШДА СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИДАН Фойдаланишнинг самарадорлиги	113
3.1-§. Иқтисодиёт тармоқларга молиявий ахволини яхшилаш инқироз ҳолатларини юмшатиш бўйича солиқларни бўлиб тўлашни такомиллаштириш йўллари.....	113
3.2-§. Инвестицияларни жалб қилишни рағбатлантириш учун берилган солиқ имтиёзлари ва уларни баҳолаш механизми.....	135
3.3-§. Солиқ тўловчилар томонидан солиқ имтиёзларини тўғри самарали фойдаланиш назоратининг натижавий амалиёти.....	150
IV БОБ Ўзбекистонда солиқ имтиёзлари самарадор- лигини баҳолаш методикаси ва амалиётини Такомиллаштириш	169
4.1-§. Солиқ имтиёзлари ҳисобини юритиш тартибини янада такомиллаштириш ҳамда имтиёзларидан фойдаланишнинг самарадорлигини баҳолаш методикаси.....	169
4.2-§. Ўзбекистон Республикасида солиқ имтиёзлари иқтисодий самарадорлигини эконометрик моделлаштириш орқали баҳолаш йўналишлари.....	199
4.3-§. Пандемиянинг иқтисодиёт тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш, иқтисодиёт тармоқларини қўллаб-қувватлаш йўллари.....	205
ХУЛОСА	224
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	228